

majo nobene vere, ali če so veri sovražni; ali naj se potem otroci v tem duhu vzgojajo? Tù bode treba razločneje govoriti.

Predmeti v ljudski šoli naj bi bili: veroznanstvo, branje, pisanje, računanje z geom. oblikoslovjem, slovnica sè spisjem, risanje, petje, telovadba (za dečke obligatna, za deklice neobligatna) in ženska ročna dela (za deklice).

V predlogu naj bi bilo dalje naravnost določeno: „V ljudski šoli naj bode povsod učni jezik izključno le materinski jezik učencev.

Kar se tiče izobraževališč za učit. in učiteljice naj bi jim bila prva poglavitna namera:

Da bi ljudska šola mogla ustrezati svoji dolžnosti, da bi namreč versko-nravno vzgojevala, morajo iz učiteljišč prihajati značajni učitelji in učiteljice, to je taki, ki so sami versko-nravno vzgojeni. Svetni pouk mora se z verskim poukom soglasno ujemati in vkupno delovati.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

VII.

Zanimanje je pravi živelj šolskega življenja. Brez tega ni móči niti učitelju učne stvarine tako prirediti in učencem v taki obliki podajati, da bi jo slednji vzprejemali s pridom, niti ne morejo učenci slediti pouku z onim zbranim duhom, kateri je prepotrben pri vsakem duševnem naporu. Tako zanimanje je veliko vzlasti tedaj, kadar pride na vrsto kaka nova stvarina. Tega zanimanja pa ne kažejo vsi učenci v jednaki meri. Marsikak otrok s prva komaj čaka, da se mu podá kaka nova stran pouka; pozneje pa se rad oddaljuje od predmeta ter postane raztresen. V takih slučajih je treba vse odstraniti, kar bi ga moglo motiti v pazljivosti. Res, da takov otrok navadno hitreje razumeva, in treba mu ni tolikega truda in tolike pridnosti pri doumevanju podane stvarine, nego je to pri onih učencih, ki nimajo pravega zanimanja za pouk. Vender se često opazuje, da taki otroci hitro pozabijo, kar so si vtisnili v spomin. Temu ne more biti drugače, kajti pravi obstanek priučene stvarine nam zagotavlja le trajno zanimanje, katerega ni móči zavesti na nebitvenosti s priobčevanjem manj zanimivih znakov. Takega otroka je treba prav skrbno voditi in mu stvarino vedno znova predstavljati pred duševno okó. Privajati ga gre temu, da svoje misli urejuje v lep sklad, kateremu mora pri izraževanju dajati lično in pravilno vnanjost. Semkaj bi mogli prišteti tudi take površne otroke, ki se sicer zanimajo za novo, a se kmalu naveličajo jedne ter iste vsebine. Od prejšnjih se razlikujejo s tem, da tudi na bistvenosti ne pazijo pri daljšem premotrivanju predmeta, temveč, da težé vedno po novem. Najbolje izpoznaš take otroke, ako jim daš v roke kako knjigo. Nekaj časa jo čitajo, a kmalu se je naveličajo in pridejo ti po drugo. Takim ne ustrezi poprej, predno niso prečitali stare knjige. S prva bodo to storili z neko mrzkostjo, pozneje pa se bodo privadili na pazljivo čitanje, osobito, ako térjaš, da ti povedó vsebino prečitane knjige. Taka površnost se često pojavlja tudi v čustvih. Zato so taki otroci rahlega srca in vzprejemljivi za vsak vtisek. Ker pa delujejo nanje razni vplivi, zdaj ugodni, zdaj neugodni, kmalu dobri, kmalu slabi, zato se menjavajo tudi njih čustva od najnižjih do najvišjih. Takov otrok je zvečine dobrodušen in postrežljiv, to pa vzlasti tedaj, kadar se mu ni treba mnogo truditi. Izpoznati ga je lahko, težje pa ozdraviti. Vsled svoje lehkomyšlenosti so navadno brezskrbni in kaj radi pozabljajo na svoja opravila. Nekateri otroci pa vedno vedó, kaj jim je treba storiti in kdaj naj se poprimejo dela. Taki skrbé v prvi vrsti za to, kar jim

je najbližje, in vedó, koliko znajo in premorejo. Uvaževanje svoje duševne sile ne nagajajo si več duševnega dela, nego ga morejo temeljito preučiti. Zopet drugi se vglobovijo v misli, v nade in v načrte. Zaupajo preveč svojim močem, ki pa jih prerade zapuščajo. Take je treba vzpodbujati, da vstrajajo pri začetem delu, ker često se duševne sile vzbudé še le mej delovanjem, ali pa se okrepčajo in tako učenca usposobijo, da naposled le doseže svoj smoter. Težje je prav voditi take otroke, ki se udajo strahu pred težkim delom, ki sicer imajo zadosti duševne čilosti, da bi premagali vse težkoče, ki pa ne zapajajo lastnim močem. Pri njih obrazovanji bodi učitelj posebno pozoren, da jim ne zatre spečih duševnih vzmožnosti. Temu nasproti bodi zadovoljen tudi z manjšimi uspehi, ker na podlogi teh uspehov se more pozneje razviti nadaljno vztrajno delovanje.

Mnogo pa je otrok, ki se nikakor ne morejo uživetí v sedanje razmere. Krogi njih predstav se zibajo le bolj v preteklosti ali celó v bodočnosti. Sicer se trudijo, da bi se povrnili v sedanost, toda naudaja jih ali zanimanje za ono, kar je minulo, ali za ono, kar se jim predstavlja v daljini kot nekaj dosegljivega. Tukaj storimo najbolje, ako jim prav živo naslikamo sedanost z vsemi njenimi vrlinami in ugodnostimi; minulost in prihodnost pa jim poočitujemo kot nekaj, za kar ne ustreza njihovim nameram.

Ako pa zapazimo, da pazijo otroci na to, kar se jim neposrednje podaje, in da jim je lastno in ugodno duševno in telesno stanje pred vsem na mari, potem preiščimo, koliko resnobe je na tem. Prav tako nam je ravnati, ako vidimo, da poskušajo razgrniti tajnosti, katere izpoznati še nimajo zadosti duševnih sil. Pa tudi tedaj nam je skrbno preiskavati vzroke njih delovanja, kadar hočejo vse prenarediti, premestiti ali dovtipno osmestiti. Pri tem nam je sosebeno vedeti, koliko izvirajo ti pojavi iz notranje potrebe, koliko pa so le izvor zvedanosti ali krivega tolmačenja danih odnošajev.

Zaradi tega tudi prav storimo, ako prepustimo otrokovi svobodni volji več, nego bi treba bilo po pravilu. Na ta način preizkušavamo otroka, da sam od sebe pokaže svoje težnje in svoje posebne namere. Vender je treba, da pri takem otroškem pojavljanji uvažujemo vse okolnosti, katere utegnejo preminjati njegovo svobodno odločevanje. Tudi se lahko pripeti, da poskuša na ta način svoboden otrok varati naše nakane z navideznim vedenjem ali izjavljanjem takih svojstev, katerih praviloma nima. Vrh tega je treba zaprečiti, da otrok v prostem stanu ne poseza po onem, kar bi mu morali pod strogim nadzorom zabraniti. Naposled moremo mnogo posebnosti učenčevih poizvedeti tudi iz njih mejsobnega opisovanja, kajti deca vidi često dalje in ostrejšé, nego odrasli; tudi živi sama v opazovančevih razmerah in vé torej, kako bi se sama kazala v tej ali oni okolnosti. Vender tako izvestje ni vselej povsem zanesljivo, kajti deca še nikakor ni sposobna, pravo razlikovati od krivega; večkrat pa se tudi hoče učitelju prikupiti, navajajoč mu resnične ali izmišljene lastnosti součencev. Učitelj stori torej prav, ako se ozira na takove izjave le toliko, kolikor se ujemajo z njegovimi lastnimi opazovalnimi posledki.

Knjiga Slovenska.

§. 9.

Po verstvu svojem bili so Slovani malikovalci, ajdje ali pogani. Obožavali so naravo ali prirodo ter v njej ločili dvojne sile, viša bitja, dobra in zla. Kar velevala človeku že prosti um, mislili so si tudi Slovani, da vsem vlada le eden, najviši bog (svetli, blagodarnik). Imenuje se Svarog, bog vse oblasti na nebu in na zemlji. Sinova sta mu bila Solnce (Daždbog) in Ogenj, zvana pa njem Svarožiča.